

HUDAYN b. MÜNZİR

(حَضِينُ بْنُ الْمُنْزِرِ)

Ebû Sâsân Hudaýn b. el-Münzir
b. el-Hâris b. Va'le er-Rekâşî
(ö. 100/718 [?])

Tâbü'nin önde gelenlerinden, şair.

Bekir b. Vâil kabilesinin Rekâş kolundandır. Câhiliye devrinden beri tanınan güçlü bir aileye mensuptur. Hudaýn, Cemel ve Sıffin savaşları esnasında Basra'da dirayetiyle temayüz etmiş bir gençti. On dokuz yaşında iken Hz. Ali'nin yanında Sıffin Savaşı'na katıldı ve gösterdiği yararlılıklardan dolayı Hz. Ali'nin takdirini kazanarak İstahr valiliğine tayin edildi. Daha sonra Halife Muâviye b. Ebû Süf-yân'ın ilgi ve ihsanına mazhar oldu. Kuteybe b. Müslim onunla istişare eder, kendisinden "Araplar'ın en kurnazı ve halkın en ileri görüşlüsü" diye söz ederdi.

Kuteybe b. Müslim, ordusunu Halife Süleyman b. Abdülmelik'e karşı isyana teşvik etmek amacıyla Fergana'da bir camide yaptığı konuşmada istediği desteği kendisinden esirgeyen Arap kabilelerine hakaret edince Araplar ondan intikam almaya karar vermiş ve Hudaýn b. Münzir'e reislik teklif etmişlerdi. Fakat Hudaýn, güçlü bir kabile olan Temîm ile bozuşmaktan korktuğu için bu teklifi kabul etmedi ve onlara Vekî' b. Hasan b. Ebû Sûd'u tavsiye etti (96/715).

Câhiz'in belirttiğine göre Hudaýn'ın dedesi Hâris, büyük dedeleri Va'le ve Mücâlid cimrilikleriyle tanınmıştı. Bu özellik Hudaýn'a da intikal etmiş olduğu için şair Ebû Kelede el-Yeşkürî'nin hicivlerine mâruz kalmıştır. Bu kadar cimrilikle nasıl olup da kabilesi içinde itibarlı bir kimse olduğunu soran bir kadına Hudaýn "doğru görüşlü ve kesin kararlı olmak" şeklinde cevap vermişti. Kendisinin mal hırsıyla ilgili sözleri de bu hususu pekiştirmektedir.

Basra'da Rebâa ve Mudar kabileleri arasında çıkan ihtilâflarda Hudaýn daha çok Bekr kabilesi lideri Mâlik b. Misma'ı öven şiirler yazmıştır. Çeşitli haberleri rivayet etmek ve özellikle İran menşeli olanları seçip toplamakla meşgul olan Hudaýn'a Ebû Sâsân denilmesi büyük bir ihtimalle İran kültürüne ilgi duymasından dolayıdır.

Hudaýn Osman b. Affân, Ali b. Ebû Tâlib, Muhâcir b. Kunfüz, Ebû Mûsâ el-Eş'arî ve Mücâşi' b. Mes'ûd'dan rivayette bulunmuş; kendisinden de Hasan-ı Basrî, Dâvûd b. Ebû Hind, Abdullah b. Fîrûz ed-Dânâc ve oğlu Yahyâ b. Hudaýn hadis

rivayet etmişlerdir. Nesâî Hudaýn'ı sika kabul ederken İbn Harrâs da rivayetlerinde sadûk olduğunu ifade etmiştir. Buhârî Hudaýn'ı 100 (718) yılından sonra ölenler arasında zikretmekte, İbn Hibbân ise 97 (716) yılında öldüğünü belirtmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Nasr b. Müzâhim, *Vak'atü's Şıffin* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1365, s. 289, 555; Câhiz, *el-Buhalâ'* (nşr. Tâhâ el-Hâcîrî), Kahire 1981, s. 15, 28-29; a.mlf., *el-Beyân ve't-tebyîn*, II, 136; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, III, 128; İbn Kuteybe, *Uyûnü'l-aşbâr*, I, 88, 258; Belâzürî, *Fütûh* (Rıdvân), s. 412; Ya'kûbî, *Târîh*, II, 295-296; Taberî, *Târîh*, V, 34, 505-506; VI, 85, 476, 517; Mes'ûdî, *Mürûcû'z-zeheb* (Abdülhamîd), II, 399; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğâni*, XVII, 146; Âmidî, *el-Mu'telif*, s. 87-88; Ebû Ubeyd el-Bekrî, *Simtû'l-le'âlî* (nşr. Abdülazîz el-Meymenî), Kahire 1354, II, 816-817; J. Wellhausen, *Arap Devleti ve Sukutu* (trc. Fikret İşıltan), Ankara 1963, s. 210; Muhsin el-Emîn, *Me'âdinü'l-cevâhir ve nüzhetü'l-ğavâtir*, Beyrut 1981, s. 337-341; Ch. Pellat, "al-Hudaýn", *EP* (İng.), III, 540.

MUSTAFA ÖZ

HUDEYBİYE ANTLAŞMASI

Mekkeli müşriklerin
Medine İslâm Devleti'ni resmen
tanındıklarını gösteren belgeyi
imzaladıkları barış antlaşması
(6/628).

Adını, altında Bey'atürırdvân'ın yapıldığı *hadbâ* adlı ağaçtan ("semüre" denilen sakız veya muğaylân cinsi bir çeşit çöl ağacı) yahut yanındaki kuyudan alan Hudeybiye Mekke'nin 17 km. batısında ve eski Cidde yolu üzerindedir. Harem alemlerinden birinin dikildiği Hudeybiye Mekke'de bulunanların ihrama girdiği yerlerden biridir. Buranın İslâmiyet'in doğuşu sırasında yerleşim merkezi olduğunu gösteren bir belirtiye rastlanmamıştır. İlk iskân, Hulefâ-yi Râşidîn döneminden (632-661) hemen sonra hacıların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde başlamış ve kısa sürede gelişerek bir köy halini alan iskân yeri VIII. (XIV.) yüzyıldan itibaren Şümeysî adıyla anılmıştır. Günümüzde burada, Cidde'den gelen gayri müslimleri kontrol ederek Harem bölgesine sokmamakla görevli bir polis karakolu, Hz. Ömer zamanında kesilmiş olan ağacın (şeceretü'r-ırdvân) yerine yapılmış Hudeybiye Mescidi denilen cami ve Harem sınırını belirleyen alemin hemen dışında, üzerinde Osmanlı dönemine ait kitâbelerin yer aldığı bir hamam bulunmaktadır. Hudeybiye'nin asıl şöhreti, 6. yılın Zilkadesinin başında (Mart 628) Hz. Peygamber'in, gördüğü bir rüya üzerine (bk. el-Feth 48/27) ashabıyla birlikte umre yapmak için Medine'den Mek-

ke'ye giderken burada konaklamasından ve Kureys ile bir barış antlaşması yapmasından ileri gelmektedir.

Hudeybiye Antlaşması'ndan önce Medine'nin siyasî ve askerî durumu pek parlak değildi. Güneyde genç İslâm devletinin huzur ve sükûnunu devamlı surette tehdit eden Mekke, kuzeyde ise yağmacı Gatafân ve Fezâre kabileleriyle Medine'den çıkarılan Benî Nadîr'in yerleşmesi sonucunda önemli bir yahudi merkezi durumuna gelen Hayber bulunuyordu. Hendek Gazvesi'nde bu üç düşman gücünün ittifaki boşa çıkarılmış olmakla beraber tehlike henüz geçmemişti. Ayrıca Hayberli yahudilerle Kureys arasında, Hz. Peygamber'in taraflardan birine saldırması halinde birlikte karşı koymak ve gerekirse yine birlikte Medine'ye saldırmak için bir antlaşma yapılmıştı. Öte yandan Hendek Gazvesi'nden sonra Uveyne b. Hısn el-Fezârî'nin Medine'yi tâciz etme çabası barış ve huzur döneminin henüz başlamadığını gösteriyordu. Müslümanlar bütün bu can düşmanlarıyla aynı zamanda başa çıkacak güce sahip değillerdi; şartlar, bunlardan en az birinin dost edinilmesini ya da hiç olmazsa tarafsız hale getirilmesini gerektiriyordu. Fakat Fezâre ve Gatafân sadece çapulculukla uğraşan güvenilmez bedevî kabileleriydi ve çıkarları için müttefiklerini rahatlıkla terkedebilirlerdi. Hayber'e yerleşen Benî Nadîr yahudileri ise kültür ve ırkları bakımından Araplar'dan tamamen ayrı oldukları gibi Medine'den sürülmelerinin acısını yaşıyorlardı; mallarını geri almadıkça acıları dinmez, aşırı zenginliklerinden dolayı da az miktardaki mal mülk onları tatmin etmezdi. Ayrıca yahudiler, kendi dinlerinden olmayanlarla yaptıkları anlaşmalara bağlı kalma gereği duymuyorlardı; bundan dolayı onlara da güvenilemezdi. Buna karşılık Mekke'ye bazı imtiyazlar verilebilirdi. Kâbe müslümanların kiblesi, harem ve hac merkezi olduğundan Mekkeliler burada kan dökülmesini istemezlerdi. Diğer taraftan Kureys ağır bir ekonomik baskı altındaydı. Zira müslümanlar, bölgenin tek geçim kaynağı olan kervan ticaretini büyük ölçüde engellemişti. Kuzeyde Medine civarından geçen Suriye ve Mısır ticaret yolu tamamen kapalıydı. Ayrıca Irak yolu da müslümanların kontrolü altında bulunuyordu. Sümâme b. Usâl'in İslâmiyet'i kabul etmesiyle Mekke'ye doğudan, Necid ve Yemâme'den yiyecek ulaşması da zorlaşmıştı. Güneyde ise Kureys'in azılı rakibi ve Hz. Peygamber'in sadık müttefiki Benî Huzâa Yemen'e geçit vermiyordu. Bu şartlarda Mekkeliler ar-